

YEDİ FARKLI ÇOCUK KİTABININ ÇOCUK YAZINI İLKELERİNE UYGUNLUĞUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Esra Lüle¹

ÖZET

Çocuk yazını, yazın alanında son derece önemli bir yere sahiptir. Çocuklar için yazılan, çocuk yazını ilkelerini dikkate alarak kurgulanan pek çok eser varken, çoğu anne ve babalar, öğretmenler bu eserler ve onları değerlendirme ölçütleri konusunda bilinçli olmadıkları için, çocuklarını bu hazinelerden yoksun bırakmaktadır. Bu çalışmada, çocuk yazını ve çocuk kitabı kavramları ele alınmakta ve çok değerli çocuk yazını sanatçılarının, çocuklar için kurguladıkları yaratılar incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, çocuk yazını, çocuk gerçekliği, çocuk kitabı.

EVALUATION of SEVEN JUVENILE BOOKS for THEIR CONVENIENCE to THE PRINCIPLES of JUVENILE LITERATURE

ABSTRACT

Juvenile literature has an extremely important place in literature. While there exists a great many works written or adapted for children considering the principles of juvenile literature, parents and teachers may deprive their children of such treasures just because they are not aware of these works and the criteria to assess them. In this work, the concepts about "juvenile literature" and "juvenile book" are argued and most distinguished juvenile literature writers' works edited for children are analyzed.

Keywords: Juvenile, juvenile literature, juvenile reality, juvenile books

¹ Arş. Gör., Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, esralule@gmail.com

GİRİŞ

Çocuk yazını; çocuğun ilgilerini, gereksinimlerini, düşlerini göz önünde tutan, onun algılayabileceği bir dille yazılan ürünlerden oluşmaktadır. Doğru, düzgün, başarılı bir yaklaşımla yazılan ürünler çocuğa anadili ve okuma sevgisini kazandırırken, yanlış bir kurgu ve dile sahip olan kitaplar da çocukları okuma alışkanlığından uzaklaştırmaktadır. Bu nedenle çocuk yazını apayrı bir özen ve dikkat gerektirmektedir. Dilidüzgün (2000: 253- 268), çocuk yazınının bu özelliğini şu ifadelerle aktarmaktadır:

"Çocuk yazını öncelikle, evrensel yazın bütününün farklı ve özel bir alanıdır. Yani çocuğun özel koşulları dikkate alınarak hazırlanmış bir üründür. Bu niteliği bakımından da yetişkinler için üretilen yazın kitaplarıyla arasında, nitelik açısından önemli bir fark vardır. Bunu söylerken, çocuk kitaplarının daha niteliksiz olduğunu kastetmiyorum, tersine, yöneldiği kitlenin özelliklerinden kaynaklanan etkilere dikkat çekmek istiyorum."

Ayrıca çocuk kitapları, çocuk eğitiminde kullanılabilecek etkili araçlardır. Bu kitaplar, çocukların yetişkinlerden farklı bir zihinsel yapıları olduğu gerçeği dikkate alınarak hazırlanmalıdır. Çocuk kitapları, çocuklara gerçekçi bir bakış açısı ile yaşamı, insanı tanıtacak özellikte olmalıdır.

Çocuk kitapları bireyi yaşama hazırlamalı, çocuğun yaşamda yanıtını bulamadığı sorulara yanıt vermeli, eksik kalan bilgileri tamamlamasına yardımcı olmalıdır. Bu bilgilendirme sürecinde, çocuk kitabı yazarının otoriter bir dil kullanmaması, çocuğa iletilerini, olayların gelişimi içinde sunması gerekmektedir.

Çocuk kitapları çocuğun "düş dünyasını aşmayacak bir düzey, dil ve kurguya sahip olabilmelidir ki onu sıkmasın ve henüz deneyimsiz bir okur olan çocuğun daha başta okumaya karşı tepki geliştirmesine neden olmasın. Bunun yanı sıra, yukarıda da değinilen biçimiyle anti otoriter bir anlatım biçimine sahip olup, tek bir bakış açısı ya da ahlak öğretisi sunma kaygısı içinde olmaması gerekir." (Dilidüzgün, 2000: 253- 268)

Çocuklara çocukluk döneminde verilecek eğitimin, çocuğun topluma, yaşam koşullarına uyum sağlamasında, yaşamı, doğayı, insanı sevmesinde ve tanınmasında etkili olduğu gerçeği çocuk kitabı yazarlarınca göz ardı edilmemelidir.

Çocuk kitaplarında yer alan "çocuk" ögesi oldukça önemli bir yere sahiptir. Çünkü "çocuk okur", "çocuk kahraman" ı örnek alır ve onunla özdeşlik kurar. Bu nedenle çocuklar için yazılan kitaplarda kahraman seçimi ve bu kahramanların özellikleri son derece önemlidir.

Sever (2003: 64- 65), çocuk kitaplarındaki kahramanlarla çocuk okurlar arasındaki güçlü ilişkiyi şu tümcelerle açıklamaktadır:

Çocuk okuyucu, "kahramanlar aracılığıyla insanların başından geçebilecek olayları tanır. Sorunlar karşısında takınacağı tavır ya da geliştirebileceği davranışlara ilişkin ipuçları edinir.

Özellikle, çocuk okurda, iyi geliştirilmiş kişilik özellikleriyle gerçeklik duygusu uyandıran, onun kahramanla tanışma, karşılaşma isteğini yoğunlaştıran kitaplar, okuma kültürü edinilmesi sürecinde önemli bir işlevi yerine getirir."

Çocuk kitaplarında anlatımın sadeliğine dikkat edilmeli, gereksiz ve bayağı sözcükler yer almamalı, duruluk, akıcılık, açıklık gibi unsurlar göz önünde bulundurulmalıdır. Bu öğelerin varlığı çocuk kitaplarının ele aldığı konu, olay, yer, zaman ve kahramanların anlatım açısından daha etkili ve anlaşılır olmasını sağlayacaktır. Bu yüzden çocuk kitaplarında yüklü ve yoğun bir anlatımdan kaçınılmalıdır. Her çocuk yazını metninde çocuğun anlamını bilmediği ancak tümce ve anlatım tekniğinden yararlanarak çağrışım yoluyla anlamlandırdığı belirli sayıda bilinmeyen söze yer verilmelidir.

Çocuk eserlerinde genellikle üçüncü kişi ağızyla anlatım olması bir ilke olarak kabul edilmiştir. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki, özellikle kafa sesi ile düşünceleri yansıtan üçüncü kişi, anlatımı zorlaştırdığı, inandırıcılığını yitirdiği gibi çocukların da hoşuna gitmemektedir. Çünkü bir kişinin diğer bir kişinin beyninden geçenleri aynen okuyabilmesi mümkün değildir. Birinci kişi ağız ile yapılan anlatımın daha samimi olduğu, karşısındaki ikinci bir kişi ile karşılıklı bir sohbet içtenliği oluşturduğu görülmüştür. Bir çeşit duygu, düşünce ve sırlarını paylaştığı izlenimi veren bu anlatım tekniğinin çocuklar tarafından daha çok beğenildiği ve benimsendiği görülmektedir.

"Çocuk gerçekliği" ise çocuk yazını için vazgeçilmezdir. Çocuğun düş dünyasını, beklentilerini, duygularını, düşüncelerini dikkate alarak yazılan ürünler, çocuklar için zevk aracı, yetişkinler için de çocuk dünyasını anlayabilmede rehberdir. Çocuklar için yazılan ürünleri yetişkinlerin de aynı zevk ve istekle okuyabilmeleri, çocuk yazını ürünleri için aranan bir özelliktir. Çocuk gerçekliğini iyi kavramış, çocuğu iyi tanıyan yazarların eserleri hem çocuklar için, hem de yetişkinler için önemli kaynaklardır.

Çocuk gerçekliği yaşam gerçekliği ile iç içedir. Çocuğun ruhunu, bu ruhun inceliklerini, derinliklerini bilen çocuk kitabı yazarı çocuğa yaşam gerçekliğini, çocuk gerçekliği içinde sunabilir.

Çocuk kitapları çocuklara içinde yaşadığı ülkeyi, dünyayı sevmeyi öğretmelidir. Yaşadığımız dünya, güzellikleri ve zorlukları ile bir bütündür. Sürekli zorlukları

hatırlatmak, bireyin dünya ile olan bağıni kopardığı gibi, yaşama sevincini de ortadan kaldırır. Bu yüzden çocuk yazını eserlerinde, yaşadığımız dünyayı sevmeyi, onun güzelliklerinden yararlanmayı, eksik yönlerini tamamlamayı sağlayıcı duyguların kazandırılmasına özen gösterilmelidir. Çocukların karamsarlıklar konusunda çok hassas olduğu gerçeğinden yola çıkarak, onları umutlandırıcı, yaşama bağlayıcı eserlerle yüz yüze getirmek gerekmektedir.

Çocuk yazını ile ilgili bu saptamalardan hareketle altı farklı çocuk kitabı yazarının yedi farklı eseri, çocuk yazını ilkelerine uygunluk açısından incelenecektir. Araştırmada, çocuk yazınında önemli çalışmalara imza atmış sanatçıların yapıtları ele alınacaktır.

İncelenen yedi eserden biri şiir, üçü öykü, üçü bilmece türündedir.

Araştırmanın amacı; farklı türlerdeki çocuk yazını ürünlerini incelemek ve bu ürünlerin çocuk yazını ilkelerine uygunluğunu tartışmaktır.

EMECE MEMECE ÇİZGİLİ BİLMECE

Kitap, Erol BÜYÜKMERİÇ tarafından kurgulanmıştır. Torunu için ürettiği bilmeceleeri bir kitapta toplayan Büyükmeriç, "Emece Memece Çizgili Bilmece" (2000) ile çocukları hem eğlendirmeyi, hem de düşündürmeyi amaçlamaktadır. Bilmeceleerin yanındaki çizimler, çocukların çoklu düşünmesine, çizimleri okuyup onu söylenenle eşlemesine ve bilmeceleerin yanıtlarını bulmasına yardımcı olmaktadır. Bu yapıt, satır aralarında konuşan ve sorular soran bir kurguya sahiptir.

Kitaptaki çizimler, Erol Büyükmeriç tarafından yapılmıştır. Bilmeceleerin yanıtlarının resmedildiği sayfalarda, başarılı bir sanatçı estetiği egemendir.

Sanatçı, çizimlerinde bilmeceleerin yanıtları ile ilgili ipuçları vermektedir. Kitaptaki çizimler, renklendirilmemiştir. Fakat anlatıları ve görsel, estetik özelliklerindeki başarıları istendik düzeydedir.

Gülen güneş, koşan ağustosböcekleri, kendi kendini kuran bilgisayar, alışveriş yapan tavşan, şarkı söyleyen doğa, gökdelenlerden aya çıkan çocuk, uçan balonlarla göğe yükselip, sevdiğine çiçek veren bir çocuk, avcının tüfeğinin ucuna konan bir kuş, uçakla yoldaş olan bir leylek, balinanın çıkardığı su ile yıkanan bir çocuk, yağmuru düşleyen bir çiçek, çizimlerin ve bilmeceleerin konusunu oluşturmaktadır. Kitapta yer alan bilmeceleerden hareketle yazarın büyük düşsel zenginliğini, yaratıcılığını anlamak mümkün olabilir.

Kitapta yer alan "Deprem" (s. 57) yanıtı bilmecenin resmi oldukça düşündürücüdür. Yıkılan gökdelenler... Tam yıkılmak üzereyken gökdeleni tutan büyük bir ağaç... İnsanların yaşamlarını beton yığınlarından kurtaran bir ağaç... Bu resim düşünsel zenginlikle görsel estetiğin birleşiminin başarılı bir ifadesidir.

Kitapta yaşam sevgisi, doğa sevgisi, hayvan sevgisi, insan sevgisi, kitap sevgisi, yalanın kötülüğü temalarını yansıtan bilmecelere yer verilmektedir.

Bu temaların kısa bilmeceler ve estetik çizimlerle çocuğa sunulduğu kitap, okulöncesi çocuklarının duyu ve düşünce evrenlerine seslenebilecek özelliktedir.

FARAFARAFİLLİ 1- 2

Farafarafilli 1 (1998) ve *Farafarafilli 2* (2003), Nur İçözü tarafından yazılan, Tuncay Batıbeki tarafından resimlendirilen iki farklı bilmece kitabıdır.

Yazarın "Neşeli Kitaplar" adı altında hazırladığı dizinin ilk iki kitabı *Farafarafilli 1* ve *Farafarafilli 2* adlarını taşımaktadır. Çocukların yaratıcılığını ve espri güçlerini canlandırmayı hedefleyen kitaplarda yer alan ilginç bilmeceler, karikatürist Tuncay Batıbeki'nin esprili çizgileriyle daha da neşeli hale getirilmiştir. Bilmecelerin yanıtlarının resmedildiği sayfalarda, başarılı bir sanatçı estetiği egemendir.

Sanatçı, çizimlerinde bilmecelerin yanıtları ile ilgili ipuçları vermektedir. Kitaplardaki çizimler renklendirilmiştir. Her bilmece bir kutucuk içinde resmedilmiştir. Renkli resimlerin üzerlerinde sorular, altlarında ise yanıtlar bulunmaktadır. Renklendirmeler, resimlendirmeler, çizgiler estetik bir duyarlılıkla oluşturulmuştur.

"Bilim adamları niçin uzaya inek yollamadı" sorusunun yanıtı "samyolunu korumak için" (s. 8) dir. Bu bilmecedeki samanyolunu yiyen inek görüntüsü, küçük bir kutuda başarılı bir biçimde resmedilmiştir.

Kitapta, günlük yaşamda duyduğumuz, okuduğumuz birçok olay ince bir espriyile aktarılmaktadır. Ayrıca her soru ve cevapla ilgili karikatürler bulunmaktadır. Bilmecelerin geleneksel kuruluş yapısından tamamen farklı olan sorular, tek sözcüklü ya da tek tümcelik karşılıklarla yanıtlanmaktadır.

Okurun bilmecelerin yanıtlarını bulabilmesi için alışlagelmiş mantıksal çıkarımlardan farklı, gülmeye yol açan düşüncelere ulaşılması gerekmektedir. Örneğin; "Hangi yakaya düğme dikilmez?" sorusunun yanıtı "Karşıyaka'ya" şeklindedir. Sorular ve yanıtlar, çocuk okurların hoşça, mutlu ve sevinçli zaman geçirmelerine katkı sağlayacak özelliktedir.

Kısaca; *Farafarafilli*, birçok çocuğun büyük ilgi ve beğeni ile okuyabileceği bilmece kitaplarıdır ve okulöncesi ile ilköğretim dönemi çocuklarına seslenmektedir.

KUŞ UÇTU ŞİİR KALDI

"*Kuş Uçtu Şiir Kaldı*" (2004) isimli kitap Aytül AKAL ve Mavisel YENER tarafından yazılmış, biçimsel olarak iki yönlü bir kitaptır. Kitap kapağının bir yüzünü Aytül Akal şiirleri, bir yüzünü de Mavisel Yener şiirleri oluşturmaktadır. Yani kitap kapağında "arka yüz" bulunmamaktadır. Kitabın her iki tarafı da "ön yüz" dür. Şiir kitabı, "Doğa Eğleniyor" ve "Renklerle Oyun" ana başlıkları ile kurgulanmıştır. Şairler ortak olan ana ve alt başlıklarla şiir kitabını oluşturmuşlardır. Kitapta Mavisel YENER'in şiirleri "Renklerle Oyun" ana başlığı ile Aytül AKAL'ın şiirleri "Doğa Eğleniyor" ana başlığı ile sunulmuştur.

Kitap, iki yönlü olması bakımından farklılık göstermektedir. Dikkat çekici bir kurguya sahiptir.

Kitabın iki tarafı da Mavisel YENER'in "Kuş Uçunca" Aytül AKAL'ın "Şiir Bizde Kaldı" şiirleri ile başlar. Kitabın kurgusundaki uyum, bu iki şiirin adlandırılmasında da dikkati çeker. "*Kuş Uçunca Şiir Bizde Kaldı...*"

Özellikle Aytül AKAL'ın şiirindeki, "mavi mine, kedinin coşması, güneşin gülme krizine tutulması" ifadeleri, kitaptaki sınırsız düş gücünün bir ifadesi sayılabilir. Bu şiir kitabı ile büyüyen çocukların, okul sıralarında mavi gül, yeşil at çizebilecek, güneşi konuşturabilecek düş gücüne erişebilecekleri düşünülebilir.

İncelenen kitaptaki resimler, Mustafa Delioğlu'na aittir. Şiirde anlatılanlar ile çizilen resimler uyum içindedir. Kitapta, kara kalem ile çalışılmış ve çocuğun iç dünyasına seslenebilecek eğlendirici resimler kullanılmıştır.

Eser, çocuk gerçekliğini ve duyarlılığını göz önünde bulundurmuş, çocuk yazınına eğitimsel boyutla estetik boyutu bir arada kazandırmış önemli bir şiir kitabıdır.

Kitapta Aytül Akal tarafından yazılan "Derlerim (S. 25)", "Ressam (S. 31)", "Saçım (S. 41)" isimli şiirler, eğitimsel ve estetik boyutun birleşimine örnek olabilecek özellikteki şiirlerinden yalnızca birkaçıdır.

DERSLERİM

Annem, "Dersine çalış!" dedi.
Babam, ödevimi kontrol etti.
Öğretmenim, harita çizdirdi.
Teyzem, çarpım cetvelini öğretti.
Ninem, dua ezberletti.
Dedem, Kurtuluş Savaşı'ndan söz etti.

Bir ses duydum alçacak...
"Seksek oyna!" diye fısıldadı bana.
Ama yollar daracık,
Ben bulutlara zıpladım...
Bir ses duydum alçacak...
"Ağaca tırman!" diye fısıldadı bana.
Ama ağaçlar kısacık,
Ben gökyüzüne tırmandım...

Ay ışığında
Ders çalışmak için...

RESSAM

Resim dersinde
Bir sürü konu işledik:
Okulumuzun açılışı,
Yeşilay haftası,
Yerli malı Kullanmalı,
Çevre korumanın anlamı...

Resimleri yapamadım,
Hepsinden kırık not aldım.

Öğretmenim bilmiyor ama,
Ben büyüyünce
Ressam olacağım.
Hep kedi resimleri yapacağım.

SAÇIM

Annem uzun saçlarıma bayılır,
"Böyle çok güzel, uzasın," der.
Babam kısa saçı sever.
Her aklına geldiğinde,
Saçımı kestirmemi ister.

Nedense ikisi de
Saçlarımin
Benim olduğunu
Akıllarına getirmezler...

İncelenen eser, ilköğretim dönemindeki çocuklar için uygun bir yapıdadır.

PUF, PUFPUF, CUF, CUFCUF ve CİNO

Puf Pufpuf, Cuf Cufcuf ve Cino (2002) isimli eser, Sevim AK tarafından yazılmıştır. Kahramanı bir "kaz" olan bu öyküde anlatılanlar yaşam ve insan gerçeğiyle başarılı bir biçimde örtüştürülmüştür.

Öyküdeki tema, insan yaşamının yalnızca bir düşünce ile sürdürülmesinin insana yapılan bir haksızlık olacağına işaret eder.

Kitaba göre; birey yalnızca dış görünüşten ibaret değildir. Bu noktada, kitapta yer alan şu ifadeler dikkat çekicidir.

"Aferin, dedi. Açıkça söyleyeyim, yalnızca sevimli bir kaz olduğun için birinin seni sonsuza kadar sevmesini beklemen hoşuma gitmiyordu." (ss. 46)

Öyküde, aşçı Berta'nın anlattığı yoksul çobanın masalı "çalışmanın erdemi"ni yansıtmaktadır.

Kahramanın;

Hayat ne zor... Yerinde sayan kaybediyor. (ss.45) ifadesi de bu yargıyı destekleyicidir.

Birey, yaşamın gerçeklerini "acı" olsa da kabullenmeli, yaşamını bu gerçekleri göz önünde bulundurarak planlamalıdır. Yaşamın gerçeği, acımasızlığı, bireyin tutkusu, hırsı, azmi, cesareti, çıkmazı, çabası ve ödüllü öykünün tek tümce ile ifadesi olabilir.

İnsanların tutkularının esiri olduklarında mahkûm oldukları acı son Deniz Kuşu tarafından "kaz" kahramana ifade edilmektedir. Kaz kahraman şanslıdır, düşündüğüden erken uyanır ve iyi yürekli bir "kaz"la mutlu bir evlilik yapar, üç sağlıklı çocuğa sahip olur. Aynı zamanda ideallerini de gerçekleştirme fırsatı bulur. Çünkü o, azimli, ne istediğini bilen, çalışkan bir "kaz"dır. Mutlu ve kendini gerçekleştirmiş bir birey olarak yaşamını sürdürme şansı bulur.

Kitapta, insanın sadece fiziksel özelliklerinin varlığı ile yaşamını sürdüremeyeceği, diğer insanların dikkatini, sahip olduğu yeteneklerle ya da ruhsal özellikleri ile çekebileceği öğütlenmektedir. Öğrenmenin erdemi, eğitimin ve yetenekleri sonuna kadar gelişirmenin önemi açıkça ifade edilmektedir.

Sahip olunan yetilerin yeteneğe dönüşmesinin "çalışmak" ile mümkün olabileceği vurgulanmaktadır. İnsan boş bir varlık değildir. Sahip olduğu pek çok özellik vardır. Bu özelliklerin geliştirilmesi ve böylece yaşamda bir yer edinmesi gerekmektedir. Yazara göre; yaşamda yer edinmiş, sadece fiziksel özellikler ile değil, sahip olunan içsel özellikler ile de ilgilidir.

Bu kitabı okuyan çocukta, yaşamın sadece giyinme, gezme, âşık olma, sevmeye, hayal kurma ile sürdürülemeyeceği duygusu uyandırılmak istenmiştir. Kitapta, insan yaşamında çalışma, kararlı olma, kendini bir birey olarak gerçekleştirme, amaçlı yaşama ve yaşam gerçeklerini kabullenerek bu gerçeklere göre yaşamını sürdürmenin önemi de vurgulanmaktadır.

Kitabın kurgusunda rastlantılara yer verilmemektedir. Kitapta yer alan her kahramanın ve her olayın bir nedeni vardır. Kahramanlar ve olaylar Puf'un yaşam gerçeklerini anlamasını ve yaşamını daha gerçekçi amaçlarla sürdürmesini sağlayıcı özelliktedir.

Kitaptaki resimler, Behiç Ak tarafından çizilmiştir ve kara kalem ile çalışılmıştır. Ancak kitapta, çocuğun iç dünyasına seslenebilecek eğlendirici resimler kullanılmamıştır. Kitaptaki resimler oldukça basit düzeydedir. Resimlerde, çocuğun sezgi gücünü kullanabileceği bir kurgulama söz konusu değildir.

Çocuk kitaplarında, daha duyarlı, yaratıcı ve sanatsal resimlerin kullanılması gerekmektedir.

Bu eser, ilköğretim düzeyindeki çocukların düşünce ve duygu evrenine seslenebilecek bir kurguya sahiptir.

KAHKAHA TARLASI

Sulhi Dölek'in çocuklar için yazdığı son kitaptır. Dölek, kitabında gülümsemenin yaşamımızdaki önemini oldukça güzel anlatmaktadır.

İki kardeşin kayboluşları ile başlayan öykü, kardeşlerin "Kestane Köyü"ne gitmeleri ile devam eder. Bu yapıtı çocuk gerçekliğini göz ardı etmeyen ve çocuklar için yazılmış olan başarılı bir çocuk kitabıdır.

Bu kitabı okuyan çocuk, insanın başına yaşamı boyunca her türlü olumsuzlukların gelebileceğini, bu olumsuzlukları aşmanın yolunun ise umudunu hiç yitirmemek olduğunu anlayabilir. Bu dünyada iyi insanlar olduğu gibi kötü insanlar da vardır. Önemli olan kötü insanların bizi yıldırmasına izin vermemek ve onlarla mücadele etmektir.

İncelenen kitaptaki resimler, Cavit Yaren tarafından çizilmiştir. Öyküde anlatılanlar ile çizilen resimler uyum içindedir. Fakat çocuğun iç dünyasına seslenebilecek eğlendirici resimler kullanılmamıştır. Resimler oldukça basit düzeydedir. Kitaptaki resimler, kara kalem ile çalışılmıştır. Kitapta renklendirilmiş resimlerin kullanılması çocukların kitaba olan ilgisini arttırabilir.

Kitapta pek çok ileti bulunmaktadır. Kitaptaki başlıca iletiler; insan yaşamının umutlarla sürdürülebileceği, kötü insanların mutlaka bir gün cezalandırılacağı, yaşamdan asla vazgeçilmeyeceği ve kötülere boyun eğilmeyeceği ifadeleridir.

Kitaptaki konu, çocuk gerçekliğine uygundur. Kitap çocuğa, yaşamın gerçekliğini, doğru olay örgüleri ile vermektedir.

Eser, özellikle ilköğretim düzeyindeki çocukların zevkle okuyabilecekleri bir kurguya sahiptir.

FADIŞ

Gülten Dayıoğlu tarafından kaleme alınan *Fadış* (2005) isimli eser, okura, Fadış'ın annesi Cemile'nin yaşamını tanıtarak başlar. Cemile zor bir yaşam sürer. Sonunda Kamil Bey ile evlenir. Kamil Bey hayırsız, onursuz bir insandır. Kendi öz çocuğunu öldüresiye dövecek, ele güne muhtaç edecek, trenden atmakla tehdit ederek korkutmaya çalışacak kadar kötü ruhludur. Fadış doğar doğmaz köyü terk eden babasından uzun müddet haber alınamaz. Cemile, bir evde hizmetçilik yapar. Fakat evin kadını son derece acımasızdır. Cemile'ye ve Fadış'e oğlu Aydın ile türlü kötülükler yaparlar. Sonunda Cemile'nin bir akrabası olan Fatma,

Cemile'ye yaşlı bir kadının evinde iş bulur. Saime Hanım, evin sahibi olan yaşlı bayandır. Son derece iyi bir kadındır. Cemile ve Fadiş'e çok iyi davranır. Fakat Kamil izlerini bulur ve Cemile'den ayrılma isteğini bildirmek üzere eve gelir. Cemile, insanların kendisine kötü gözle bakacağını düşünerek bu teklifi kabul etmez. Kamil de gezdirme bahanesi ile çocuğu kaçıır. Kaçırma öyküsü oldukça hazindir. Cemile sonunda Ankara'da bir iş bulur. Oldukça varlıklı bir ailenin işlerini görecektir. Zamanla kendini sevdirebilir. Cemile'nin yanında çalıştığı ailenin dedesi de sözü geçen bir insandır. Fadiş'in durumunu öğrenir ve onu iyi bir yatılı okula yerleştirir. Fadiş, bunu öğrenince çok üzülür. Çünkü o, yaşadığı köye alışmıştır. Herkes Fadiş'i çok sever. Okula giden Fadiş, öğretmeninden ayrılmak istemez. Ama mecburen yeniden yollara koyulur.

Bu eser, annesi çaresizlik içinde olan, babasız yaşamaya mecbur küçük bir kızın öyküsünü anlatmaktadır.

Eserin kurgusundan hareketle, yetişkinlerin çocuk dünyasını, çocukların yaşamın acımasızlığını anlayabilecekleri bir öykü olduğu ifade edilebilir.

Fadiş'i okuyan bir çocuk, annesinin ve babasının önemini, değerini daha iyi anlayabilir, yaşamın zorluklarına karşı duyarlılık geliştirebilir.

Eserde, bir çocuğun yerinin huzurlu bir aile ortamında, anne- babasının yanında olabileceği ifade edilmektedir. Eser sayesinde, anne- babasından ayrı olan çocuklar, onların nasıl çaresizlikler içinde olabileceklerini sorgulayabileceklerdir.

Eser, insanın elindekilerinin değerini anlamasını sağlayacak başarılı bir kurguya sahiptir ve çocuğu çocuk olarak, çocuk bütünlüğü içinde kabul eden bir anlatımla kaleme alınmıştır.

Kitapta resim kullanılmamıştır. Başarılı bir ressamın estetik resimleri ile süslenmiş bir *Fadiş* çocuk okurlar için kitabı daha çekici kılabilir.

azarın yarattığı konu, iletiler, kahramanlar oldukça başarılıdır, yazar bu öğeleri canlı ve gerçekçi bir anlatımla çocuk okura sunmuştur.

Kitapta pek çok ileti bulunmaktadır. Kitaptaki başlıca ileti; bir çocuğun yerinin anne ve babasının yanının olmasıdır. Çocuğa en içten değer ve sevgiyi anne ve babası verebilir. Diğer insanlar, sadece belirli sürelerde ve çıkarları doğrultusunda yabancı bir kişiye tahammül edebilir.

Huzurlu bir aile ortamında yaşayan çocukların en güvende ve mutlu oldukları yer, kendi evleridir. Çocuk yetişkinden daha çok sevmeye, sevlmeye

muhtaçtır. Anne ve babalar çocuklarına ne koşulda olursa olsun sahip çıkmalıdır.

Bazen anne ve babalar zor durumda kalıp çocuklarını başka ailelerinin evlerine yerleştirebilirler. Böyle yaşayan bir çocuğun psikolojisinde önemli eksiklikler, yaralanmalar gerçekleşebilir. Çünkü çocuklar anne ve babalarından ayrı yaşamak istemezler.

Gülten Dayıoğlu'nun tümceleri ile verilen iletilerden bazıları;

"Herkes, yaşamını sürdürmek için bir yol seçmiş. Yaşamak güzel. Güçlü bir amaç için çalışmak, yaşamı daha da güzelleştiriyor. Fadiş'im için var gücümle çalışırım." (ss.42)

"Dayakla eşek terbiye edilir. Fadiş gibi bir çocuk değil!" (s. 44)

"Üçünün de içinde, çevrelerine yararlı olmaktan doğan bir dirlik vardı." (s.111)

"O gün kendi aralarında, bir daha başkalarına kötülük yapmamaya söz vermişlerdi..."(s. 119)

Kitapta, dış görünüşün, insanı yargılamak yanıltıcı olabileceği, aslında içsel özelliklerin önemli olduğu belirtilmektedir:

"Köyde Adam Ahmet'i kimse sevmiyor. Uzaktan suratsız, huysuz görünüyor ama aslında iyi bir adam. Bak bizimle dost oldu." (s.148)

Eserde, Fadiş'in babası gibi kötü insanların yanında, iyi insanların da varlıkları ifade edilmektedir.

"Dünyada iyilik örneği babalar bulunduğu gibi, bu türlü babalar da var. Bize böylesi düşmüş." (s. 37)

Eser, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyindeki çocukların zevkle okuyabilecekleri bir kurguya sahiptir.

SONUÇ

Çocuk yazını ilkelidir ve büyük özen gerektirir. İncelemede yer verilen yedi farklı çocuk kitabı, çocuk yazını ilkeleri dikkate alınarak incelenmiştir. Sonuç olarak, Türk çocuk yazınında önemli ve olumlu yönde değişimler saptanmıştır. Artık yalnızca çocuklar için yazan, çocuğu, çocuk gerçekliğini tanıyan çok sayıda yazarımız vardır. Bu yazarların eserleri çocuklarımızı okumaya, doğruya yönlendirmektedir.

İşini ve çocuğu ciddiye alan ve onlara gerekli özeni gösteren yazarların kitaplarını okumak, çocukların gelecekte benliklerine sahip çıkmalarına, yaşam ve insan gerçekliğini kavramalarına, sağlıklı bireyler olarak yaşamlarını sürdürmelerine yardımcı olacaktır.

Bu konuda, çocuk ve çocuk yazını irdeleyen akademisyenlere, çocuk kitabı yazar ve çizerlerine, anne ve babalara, öğretmenlere önemli sorumluluklar düşmektedir.

Doğru, ilkel çocuk yazını ürünleri çocuklarımıza sunulmalı ve ulaştırılmalıdır ki; gelecekte okuma alışkanlığı kazanmış bireyler yetişebilsin.

İncelenen yedi kitap da çocuk gerçekliği göz önünde tutularak oluşturulmuştur. Çocuk yazını ilkelerini dikkate alarak yazılan bu yedi eser, belirli gelişim dönemlerindeki çocuklara seslene de yazınsallıklarındaki ustalık sayesinde yetişkinlerin de zevkle okuyabilecekleri bir özelliğe bürünmüştür.

Sonuç olarak incelenen eserler;

- Çocuk yazını ilkeleri dikkate alınarak yazılmıştır.
- Çocukların büyük beğeni ile okuyabilecekleri; konuları, olay örgüleri, kurguları, dil ve anlatımları ile yetişkinlerin de zevkle yararlanabilecekleri başarılı ve amaca uygun bir yapıya sahiptir.
- Çocuğun kendine özgü içtenliği ile anlatım dilinin doğallığını buluşturmaktadır.
- Çocuklara anlamlandıramayacağı ya da yaşama geçiremeyeceği sorumluluklar yüklememektedir.
- Çocukların kavramsal gelişimlerine katkı sağlayacak bir anlatımı tercih etmekte, çocuklara Türkçenin anlatım olanaklarını ve kurallarını sezdirmektedir.
- Çocuğun yaşına, ilgi ve gereksinimlerine uygun olarak insan ve yaşam gerçekliğini anlamasına katkı sağlamaktadır. Her şeyden önemlisi de çocuk ile yaşam arasında güçlü bir bağ oluşturmaktadır. Özellikle çocuğun kendini özgürce gerçekleştirebilmesine olanak sağlayacak yaşam durumları, dilin anlatım ustalığı ile kurgulanarak çocuklara sunulmaktadır.
- Eserlerde, yazar tarafından kurgulanan gerçeklik, çocuklar tarafından okuma eylemi sonrası kendi gerçekliklerine dönüştürülebilir özelliktedir.
- Çocuğu okumaya isteklendirecek bir tasarım anlayışını yansıtmaktadır.
- Eserlerde, sunulan yaşantılardan çıkarımlar yapma sorumluluğu çocuğa bırakılmaktadır.

- Eserlerin kurgusunda, çocuk yazınının temel sorumluluğu olan, çocuklara dilin ve resmin olanaklarıyla kurgulanmış yeni yaşantılar sunma görevi göz önünde bulundurulmaktadır.
- Çocuk yazını ürünlerinde, resimlendirme alanında Mustafa Delioğlu gibi işini ciddiye alan, çocuk ruhu taşıyan, renk ve kompozisyonu ustalıklı kullanabilen ressamlardan yararlanmak başarımı arttıracaktır.

KAYNAKÇA

Ak, S. (2002). *Puf, Pufpuf, Cuf, Cufcuf ve Cino*. İstanbul: Can Yayınları.

Akal, A. ve Yener, M. (2004). *Kuş Uçtu Şiir Kaldı*. İstanbul: Uçanbalık Yayınları.

Büyükmeriç, E. (2000). *Emece Memece Çizgili Bilmece*. İstanbul: Kaynak Yayınları.

Dayıoğlu, G. (2005). *Fadış*. İstanbul: Altın Yayınları.

Dilidüzgün S. (2000). Çocuk Kitaplarında Yazınsal Nitelik. 1. *Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu- Sorunlar ve Çözüm Yolları*. (ss.253- 268). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Dölek, S. (2003). *Kahkaha Tarlası*. Ankara: Bilgi Yayınları.

İçözü, N. ve Batıbeki, T. (1998). *Farafarafilli 1*. İstanbul: Bu Yayıncılık.

İçözü, N. ve Batıbeki, T. (2003). *Farafarafilli 2*. İstanbul: Bu Yayıncılık.

Sever, S. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.